

การสร้างสรรค์ประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยากกกล้วย
กรณีศึกษา : ตำบลตกรพรม อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
A Creation of Sculpture in Applied Art: A Case Study
of Banana Fiber Paper in Tok Phrom Sub-District,
Khlung District, Chanthaburi

กฤติยา โพธิ์ทอง¹ กิตติพล คำทวี² เอื้อมพร รุ่งศิริ³ และ สิตางค์ เจริญวงศ์⁴
Kittiya Pothong Kittipol Camtawee Auemporn Rungsiri and Sitang Charoenwong

วันที่ส่งบทความ: 23 พฤศจิกายน 2567, วันที่แก้ไขบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2568,

วันที่ตอบรับบทความ: 6 พฤษภาคม 2568

Abstract

This research aims to create a new form of innovative applied sculptures using banana stalk paper. Data were collected from the following sample groups: 1) three experts in banana stalk paper products, who are knowledgeable about its history, processes, and product development in various forms; 2) four individuals with expertise and experience in producing banana stalk paper products; 3) one individual with knowledge and understanding of the physical characteristics and environmental context of the Tok Phrom community; 4) two instructors in fields related to art, with expertise in visual arts or applied sculpture; 5) two product designers with experience in designing souvenir products and 6) three experts who responded to questionnaires assessing the appropriateness

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, Lecturer of Visual Art, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University. Corresponding author; E-mail address: kittiya.p@rbru.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, Lecturer of Visual Art, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University.

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, Lecturer of Business English, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University.

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, Lecturer of Political Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University.

of the products. The research tools included interviews, focus group discussions, and expert opinion surveys. The data were analyzed using descriptive analysis and mean and percentage values.

The results revealed that : the innovative applied sculptures using banana stalk paper could be employed to create products in several ways including: 1)the prototype could be created as a table clock; 2) the design could be aligned with the local identity of the Tok Phrom community, for example, a gem separator; 3) the prototype is a bas-relief sculpture that was evaluated by the experts of its suitability for the applied sculptures for community product development. It had a good level of suitability with a mean ($\bar{X}$) of 4.48, or 89.60 percent.

Keyword: CREATION APPLIED SCULPTURE BANANA STALK PAPER

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วยในรูปแบบใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานผลิตภัณฑ์จากกระดาษหยวกกล้วยที่ทราบประวัติความเป็นมา กระบวนการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ จำนวน 3 คน 2) ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์ในด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์จากกระดาษหยวกกล้วย จำนวน 4 คน 3) ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมของชุมชนตกรม จำนวน 1 คน 4) อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะที่มีความรู้เกี่ยวกับงานด้านทัศนศิลป์ หรือประติมากรรมประยุกต์ จำนวน 2 คน 5) นักออกแบบผลิตภัณฑ์มีประสบการณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อทำเป็นของที่ระลึกในรูปแบบ ต่าง ๆ จำนวน 2 คน 6) ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามประเมินหาความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่าการสร้างสรรค์ประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วยในรูปแบบใหม่ สามารถสรุปแนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ดังนี้ 1) ผลงานต้นแบบเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทนาฬิกาตั้งโต๊ะ 2) ออกแบบผลงานให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนตกรม ได้แก่ เครื่องแยกพลอย 3) ผลงานต้นแบบเป็นงานประติมากรรมหุ่นต่ำ และได้รับการประเมินหาความเหมาะสมของประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วยจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคะแนนความเหมาะสมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.48 ค่าร้อยละ 89.60

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์ ประติมากรรมประยุกต์ กระดาษหยวกกล้วย

บทนำ

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจมีกระบวนการที่แตกต่างจากการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมบ้าง ในช่วงต้นทางของการออกแบบที่มุ่งเน้นในรายละเอียดที่ต่างกันไป โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมุ่งหาอัตลักษณ์ โดยการจัดการในการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบที่ดีจะช่วยป้องกันและแก้ปัญหาผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง และยังเป็นการสร้างผลกระทบทางบวกให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนได้ เช่น ภาพลักษณ์ชุมชน เรื่องราวคุณค่าของการสืบทอดภูมิปัญญาจากอดีต ด้านแรงงานฝีมือ การแก้ปัญหาเรื่องวัสดุในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ความสามัคคีในชุมชน ตลอดจนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สังเกตได้ในตัวผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การออกแบบจำเป็นต้องตระหนักถึงคุณค่าของชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นสำคัญ (Vanichakorn, 2016)

โครงการพัฒนาป่าชุมชนบ้านอ่างเอ็ด (มูลนิธิชัยพัฒนา) ตั้งอยู่ที่ตำบลกกพรม อำเภอ ขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน รวมถึงพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งศึกษา วิจัย และสร้างอาชีพให้กับชุมชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเพาะพันธุ์พืช การแปรรูปสมุนไพร และการผลิตกระดาษจากต้นกล้วย

การผลิตกระดาษหยวกกล้วย เกิดจากการนำต้นกล้วย ซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้ในชุมชน มาแปรรูปเป็นกระดาษด้วยมือ เพื่อลดการใช้เปลือกต้นสามซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หายากขึ้น กระดาษที่ผลิตได้ถูกนำไปสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กรอบรูป ถุงใส่ของ กล่องใส่พลอย และประติมากรรมรูปตุ๊กแก

ในปี 2564 สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกระดาษหยวกกล้วยให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ ตุ๊กตารูปสัตว์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น ตุ๊กแกป่าตะวันออก มดคันไม้สิรินธร ผีเสื้อกลางคืนสิรินธร และเต่าใบไม้ การออกแบบเน้นการลดทอนรูปทรงให้ดูเป็นการ์ตูน และใช้แม่พิมพ์ซิลิโคนเพื่อให้สามารถผลิตซ้ำได้ง่าย

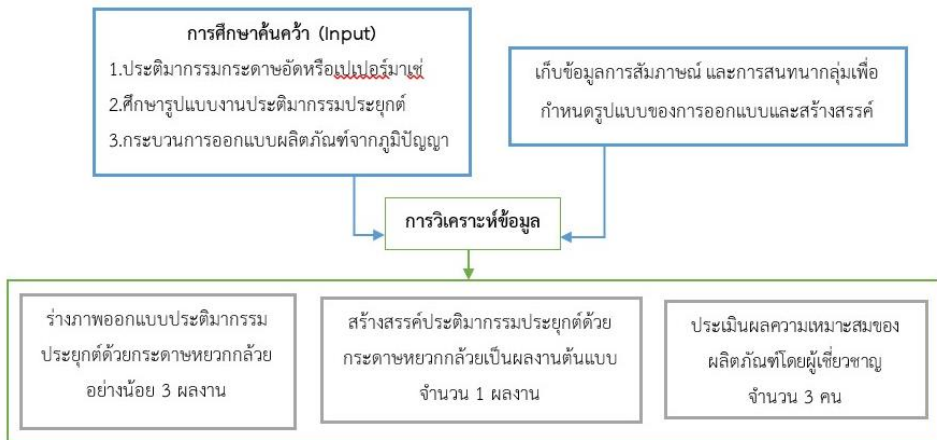
ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาประติมากรรมจากกระดาษหยวกกล้วยของโครงการพัฒนาป่าชุมชนบ้านอ่างเอ็ด (มูลนิธิชัยพัฒนา) ตำบลกกพรม อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี คณะผู้วิจัยจึงมุ่งสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่เพิ่มประโยชน์ใช้สอย โดยใช้องค์ความรู้ด้านประติมากรรมประยุกต์ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ช่วยสร้างรายได้อย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมในการลดวัสดุเหลือใช้ ซึ่งเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมสำคัญของชุมชนและประเทศในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างสรรค์ประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วยในรูปแบบใหม่

วิธีการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย-ต่อยอด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย 1) ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานผลิตภัณฑ์จากกระดาดหยาบกล้างที่ทราบประวัติความเป็นมา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ จำนวน 3 คน 2) ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์ในด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์จากกระดาดหยาบกล้าง จำนวน 4 คน 3) ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนตกรม จำนวน 1 คน 4) อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะที่มีความรู้เกี่ยวกับงานด้านทัศนศิลป์ หรือประติมากรรมประยุกต์ จำนวน 2 คน 5) นักออกแบบผลิตภัณฑ์ มีประสบการณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 2 คน 6) ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามประเมินหาความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นคำถามดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ของชุมชน ข้อดี ข้อจำกัดของกระดาดหยาบกล้าง ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ ต้นทุนการผลิต ความมีส่วนร่วมในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การร่วมสนทนากลุ่ม โดยมีประเด็นคำถามดังนี้ ส่วนที่ 1 แนะนำผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์หรือลักษณะเด่นของชุมชนตกรม แนวทางในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ด้านความงาม

ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านอัตลักษณ์ของชุมชน ความต้องการในการจัดการกับวัสดุเหลือทิ้งของชุมชน

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีประเด็นคำถาม 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ด้านความคงทนแข็งแรงในการใช้งาน ด้านวัสดุ ด้านความสวยงาม และด้านประโยชน์ต่อชุมชน ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยวิเคราะห์เนื้อหา สรุปและอภิปรายผลในประเด็นหลัก จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นการวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลในการออกแบบงาน แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

ผลการวิจัย

1.จากการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชน ได้ทราบความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ต่อคณะวิจัยในการนำความรู้ด้านประติมากรรมประยุกต์มาสร้างสรรค์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ด้วยกระดาษหยวกกล้วยโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชนตกรมในการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบให้กับชุมชนฯ โดยสรุปข้อมูลได้ ดังนี้

ตัวแทนชุมชนให้ข้อมูลตามประเด็นคำถาม โดยมีข้อมูลว่าเมื่อก่อนพื้นที่ตำบลตกรมเคยเป็นเหมืองพลอยขนาดใหญ่ ธุรกิจการทำเหมืองพลอยเติบโตมากทำให้ผู้ประกอบการและประชาชนต่างพื้นที่หลั่งไหลเข้ามาที่ตำบลตกรม ซึ่งพลอยที่ค้นพบมากคือ พลอยเขียวส่อง พลอยแดง และพลอยไพลิน เป็นต้น เพราะฉะนั้นสิ่งที่แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลตกรมได้ดีที่สุดในการบอกเล่าถึงประวัติศาสตร์การทำเหมืองพลอยในตำบลตกรม อันดับที่ 1 เครื่องแยกพลอย อันดับที่ 2 มดต้นไม้ สิรินคร และอันดับที่ 3 ผีเสื้อกลางคืนสิรินคร ซึ่งสัตว์ทั้งสองชนิดนี้เป็นชนิดใหม่ของโลกที่ได้ค้นพบที่ตำบลตกรม

ผู้ที่ทำหน้าที่ออกแบบและผลิต ผลิตภัณฑ์จากกระดาษหยวกกล้วยคือ สมาชิกทุกคนในโครงการพัฒนาป่าชุมชนบ้านอ่างเอ็ด โดยผ่านการประชุมเพื่อระดมความคิด ออกแบบผลงาน และร่วมกันผลิต โดยมีต้นทุนในการผลิตเพียงเล็กน้อยเนื่องจากต้นกล้วยเหลือทิ้งได้มาจากสวนของสมาชิกหรือชาวบ้านในชุมชน ซึ่งผลิตภัณฑ์จากกระดาษหยวกกล้วยที่ผลิตขึ้นในโครงการเป็นเพียงการขยายผลเท่านั้น ไม่ได้ผลิตเพื่อจำหน่าย

เนื่องจากโครงการพัฒนาป่าชุมชนบ้านอ่างเอ็ด (มูลนิธิชัยพัฒนา) ได้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากกระดาษหยวกกล้วย มาอย่างมากมายและหลากหลาย แต่ยังไม่เคยผลิต ผลิตภัณฑ์สำหรับ

เป็นของที่ระลึกของโครงการเพื่อมอบให้กับหน่วยงานที่มาศึกษาดูงานหรือมอบเป็นของขวัญในโอกาสสำคัญต่าง ๆ นับว่าเป็นอีกหนึ่งแนวทางหนึ่งในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของชุมชนในลำดับต่อไป

การสนทนากลุ่ม ผู้สนทนากลุ่มให้ข้อมูลตามประเด็นคำถาม โดยมีข้อมูลว่า อัตลักษณ์หรือลักษณะเด่นของชุมชน คือ เครื่องแยกพลอย เพราะแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนตกพรหมได้มากที่สุด ในเรื่องของการทำเหมืองพลอยในอดีตและรู้สึกรู้สึกว่าแปลกใหม่ ไม่มีใครเคยนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์มาก่อน และมีแนวทางในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์จากกระดาดหยาบกล้วยให้เป็นของที่ระลึก ที่สามารถใช้สอยได้ เนื่องจากแต่เดิมประติมากรรมตุ๊กตารูปสัตว์ต่างๆที่มีในชุมชน ไม่มีหน้าที่การใช้งาน ใช้เพื่อประดับตกแต่งเท่านั้น โดยเสนอให้เป็นนาฬิกาตั้งโต๊ะซึ่งเหมาะสมที่สุด ในการสร้างสรรค์เป็นของที่ระลึกมากกว่า กล่องใส่กระดาดหยาบกล้วย และที่แขวนกุญแจ โดยรูปแบบเลือกสร้างสรรค์ในรูปแบบประติมากรรมนูนต่ำเนื่องจากขั้นตอนการหล่อไม่ต้องประกบด้านหลัง ทำให้ผลิตง่ายและสะดวกมากกว่า ประติมากรรมนูนสูงและประติมากรรมลอยตัว ซึ่งชุมชนให้ความสำคัญกับการจัดการกับวัสดุเหลือทิ้ง และลดจำนวนขยะที่เป็นมลภาวะในชุมชน เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และไม่หยุดที่จะระดมความคิดที่จะสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ต่อไป

จากการเก็บข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิด องค์ประกอบศิลป์ เพื่อนำมาออกแบบประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาดหยาบกล้วย ให้เป็นของที่ระลึกสำหรับชุมชน โดยสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ ดังนี้

- 1) ผลงานต้นแบบควรเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทนาฬิกาตั้งโต๊ะ
- 2) รูปแบบ เนื้อหาควรออกแบบให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนตกพรหมคือ เครื่องแยกพลอย
- 3) ผลงานต้นแบบเป็นประติมากรรมนูนต่ำ ในรูปแบบของที่ระลึก

2.การออกแบบภาพร่าง

จากการพิจารณาคัดเลือกภาพร่างโดยผู้เชี่ยวชาญด้านประติมากรรมโดยภาพร่างที่เหมาะสมที่สุดในการนำไปสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบ ได้แก่ ภาพร่างที่ 3 โดยพิจารณาจากมุมมอง ของเครื่องแยกพลอย เนื่องจากเป็นเครื่องที่ไม่ได้พบเห็นได้ง่ายในปัจจุบันเพราะฉะนั้น มุมมองของภาพร่างที่ 3 เป็นมุมมองที่เข้าใจในองค์ประกอบของเครื่องแยกพลอยได้เป็นอย่างดี การเลือกวางตำแหน่งของตัวอักษรมีความเหมาะสม และตำแหน่งของการติดตั้งกลไกนาฬิกา โดยการติดแยกออกจากเครื่องแยกพลอย เป็นตำแหน่งที่เหมาะสม มากกว่าภาพร่างที่ 1 และภาพร่างที่ 2 ที่ติดกับตัวเครื่องแยกพลอย เนื่องจากผลงานต้นแบบเป็นประติมากรรม จะมีลักษณะนูนออกมาอาจจะทำให้ติดตั้งกลไกนาฬิกาได้ยาก

ภาพที่ 2

การออกแบบภาพร่างที่ 1 ภาพร่างที่ 2 และภาพร่างที่ 3

หมายเหตุ. ภาพถ่ายโดย Pothong, 2023

3. การสร้างสรรค์ประติมากรรมประยุกต์ (ต้นแบบ) โดยเริ่มจากการแกะโฟมอัดเป็นรูปเครื่องแยกพลอย ในลักษณะประติมากรรมนูนต่ำ จากนั้นนำมาเป็นแม่แบบในการทำแม่พิมพ์ซิลิโคน จำนวน 1 แม่พิมพ์ ซึ่งกระบวนการสร้างสรรค์ประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วยเพื่อเป็นของที่ระลึกประเพณีนาฬิกาตั้งโต๊ะ ในลำดับต่อไปแบ่งขั้นตอนออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การขึ้นรูปทรงประติมากรรมโดยแม่พิมพ์ซิลิโคน ด้วยวิธีการแปะกระดาษหยวกกล้วยด้านในแม่พิมพ์ 4-5 ชั้นด้วยกาวลาเท็กซ์ รอให้แห้งแล้วจึงนำออกจากพิมพ์ ควรเลือกใช้กระดาษที่มีความบาง จะสามารถลอกกระดาษได้ง่ายกว่ากระดาษที่หนา และสามารถเลือกใช้สีของกระดาษที่มีความอ่อน เข้มที่แตกต่างกัน ในการแปะทับสลับไปมา จะทำให้ผลงานแต่ละชิ้นมีความสวยงามแตกต่างกันไม่ซ้ำกัน

ภาพที่ 3

แม่พิมพ์และผลงานเมื่อถอดออกจากพิมพ์

หมายเหตุ. ภาพถ่ายโดย Pothong, 2023

ส่วนที่ 2 การทำกรอบไม้ ใช้ไม้ที่มีความกว้างขนาด 5 เซนติเมตร ตัดให้มีขนาดความยาว 20.7 เซนติเมตร จำนวน 2 ชิ้น ความยาว 14.7 เซนติเมตร จำนวน 2 ชิ้น และประกอบเข้าด้วยกัน ด้วยกาวร้อน พร้อมทาสีด้วยสีอะคริลิก หรือสีย้อมไม้

ภาพที่ 4

ประกอบไม้เข้าด้วยกันและทาสีให้ไม้มีความเข้มข้น

หมายเหตุ. ภาพถ่ายโดย Pothong, 2023

ส่วนที่ 3 ติดกระดาษแข็งด้วยกาวแท่งซิลิโคนไว้ด้านหลังของประติมากรรมเพื่อเสริมความแข็งแรง และประกอบชุดกลไกนาฬิกาแบบแขวนผนังเข้ากับประติมากรรมในตำแหน่งที่ต้องการ พร้อมการกำหนดสัญลักษณ์เพื่อบอกเวลา จากนั้นจึงนำไปประกอบเข้ากับกรอบไม้ที่เตรียมไว้ด้วยกาวแท่งซิลิโคน

ภาพที่ 5

ติดกระดาษแข็งที่ด้านหลัง ประกอบชุดกลไกนาฬิกา และการกำหนดสัญลักษณ์เพื่อบอกเวลา

หมายเหตุ. ภาพถ่ายโดย Pothong, 2023

ส่วนที่ 4 ที่กั้นแผ่นปิดด้านหลังโดยตัดไม้รูปทรงสามเหลี่ยมโดยมีความยาว 5 เซนติเมตร จำนวน 4 ชิ้น นำมาติดมุมด้านในทั้ง 4 มุม ด้วยกาวร้อน โดยติดให้ลึกลงไปจากขอบด้านบน 1.2 เซนติเมตร จากนั้นนำเทปกาวยีนติดที่ด้านบนของมุมสามเหลี่ยมทั้ง 4 มุมด้วยแท่งกาวซิลิโคน

ภาพที่ 6

ขั้นตอนการติดไม้สำหรับรองรับแผ่นปิดด้านหลัง และติดเทปกาวยีนติด

หมายเหตุ. ภาพถ่ายโดย Pothong, 2023

ส่วนที่ 5 แผ่นปิดด้านหลัง ตัดกระดาษแข็งให้มีขนาด 20.2 x 14.2 เซนติเมตร จำนวน 1 แผ่น ตัดกระดาษหยาบกลวยจำนวน 2 แผ่น โดยให้มีขนาดที่ใหญ่กว่ากระดาษแข็ง 1 แผ่น และขนาดที่เล็กกว่ากระดาษแข็ง 1 แผ่น นำกระดาษที่มีขนาดใหญ่มาหุ้มกระดาษแข็งด้วยกาวลาเท็กซ์ จากนั้นตัดริบบิ้นผ้าซาติน ให้มีขนาดความยาว 6 เซนติเมตร แล้วพับครึ่งวางลงบนด้านบนของกระดาษที่หุ้มแล้วด้านหนึ่ง แล้วนำกระดาษที่มีขนาดเล็กกว่ามาปิดทับ จากนั้นติดเทปยีนติดที่มุม ทั้ง 4 มุม จะได้แผ่นปิดด้านหลัง

ภาพที่ 7

แผ่นปิดด้านหลังนาฬิกา

หมายเหตุ. ภาพถ่ายโดย Pothong, 2023

ภาพที่ 8

ผลงานต้นแบบเมื่อเสร็จสมบูรณ์

หมายเหตุ. ภาพถ่ายโดย Pothong, 2023

4. การประเมินหาความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ หลังจากที่ได้ผลงานต้นแบบ ผู้วิจัย นำผลงานต้นแบบรับการประเมินหาความเหมาะสมของประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษ หยวกกล้วย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และผู้จัดการ โครงการพัฒนาป้าชุมชนบ้านอ่างเอ็ด (มูลนิธิชัยพัฒนา) ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เรื่อง : การสร้างสรรค์ประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษ หยวกกล้วยกรณีศึกษา : ตำบลตกพรม อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี วิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าร้อยละ โดยมีผลการประเมินดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ผลการประเมินหาความเหมาะสมของประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วย

ลำดับ	รายละเอียดการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ระดับความเหมาะสม
ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์				
1	ผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับขนาดสัดส่วนของผู้ใช้งาน	4.33	86.60	ดี
2	ผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรง ทนทาน ง่ายต่อการดูแลรักษาและจัดเก็บ	4.33	86.60	ดี
3	ผลิตภัณฑ์สามารถใช้งานได้จริง และสะดวกสบายในการใช้งาน	4.66	93.20	ดีมาก
4	ผลิตภัณฑ์ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ราคาและต้นทุนการผลิต	4.00	80.00	ดี
	ค่าเฉลี่ยรวมด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์	4.33	86.60	ดี
ด้านความคงทนแข็งแรงในการใช้งาน				
1	ความทนทานในการใช้งานในสภาพแวดล้อมปกติ	4.33	86.60	ดี
2	การบำรุงรักษาสะดวก และไม่ยุ่งยาก	4.33	86.60	ดี
	ค่าเฉลี่ยรวมด้านความคงทนแข็งแรงในการใช้งาน	4.33	86.60	ดี
ด้านวัสดุ				
1	วัสดุมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และเป็นวัสดุท้องถิ่นที่มาจากธรรมชาติเป็นหลัก	4.66	93.20	ดีมาก
2	วัสดุที่ใช้มีความปลอดภัยต่อร่างกายและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	4.66	93.20	ดีมาก
3	ขั้นตอนการผลิตมีความสะดวกเหมาะสมกับวัสดุ	4.66	93.20	ดีมาก
	ค่าเฉลี่ยรวมด้านวัสดุ	4.66	93.20	ดีมาก
ด้านความสวยงาม				
1	ผลิตภัณฑ์มีลักษณะที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์มีเอกลักษณ์เฉพาะตน	4.66	93.20	ดีมาก

2	ผลิตภัณฑ์มีลักษณะที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชุมชน	4.66	93.20	ดีมาก
3	ผลิตภัณฑ์มีสีสัน ลวดลายที่สวยงาม น่าสนใจ	4.00	80.00	ดี
4	ผลิตภัณฑ์มีขนาดที่สมมาตร สมสัดส่วน ไม่บิดเบี้ยว ดูแล้วมั่นคงแข็งแรง เหมาะสมกับการใช้งานจริง	5.00	100	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวมด้านความสวยงาม		4.58	91.60	ดีมาก
ด้านประโยชน์ต่อชุมชน				
1	การนำวัสดุเหลือทิ้งของชุมชนมาพัฒนา ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ ช่วยลดปัญหาการจัดการกับวัสดุเหลือทิ้งของชุมชนได้	4.66	93.20	ดีมาก
2	ผลิตภัณฑ์หรืองานสร้างสรรค์ประติมากรรม ประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วย ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นได้	4.33	86.60	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมด้านประโยชน์ต่อชุมชน		4.49	89.90	ดี
เฉลี่ยรวมทุกด้าน		4.48	89.60	ดี

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินหาความเหมาะสมของประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วย กรณีศึกษา : ตำบลตกรม อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี แสดงผลดังนี้ ด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ค่าร้อยละ 86.60 ด้านความคงทนแข็งแรงในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ค่าร้อยละ 86.60 ด้านวัสดุมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ค่าร้อยละ 93.20 ด้านความสวยงามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ค่าร้อยละ 91.60 และด้านประโยชน์ต่อชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ค่าร้อยละ 89.60 โดยมีคะแนนรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ค่าร้อยละ 89.60 ความเหมาะสมอยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปกำหนดรูปแบบ นำมาออกแบบประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วยเป็นของที่ระลึกสำหรับชุมชน เพื่อมอบให้กับหน่วยงานที่มาศึกษาดูงานหรือมอบเป็นของขวัญในโอกาสสำคัญต่าง ๆ โดยสามารถสรุปแนวทางในการออกแบบผลงาน ดังนี้ 1) ผลงานต้นแบบเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทนาฬิกาตั้งโต๊ะ 2) รูปแบบ เนื้อหาออกแบบให้สอดคล้องกับ อัตลักษณ์ของชุมชนตกรม ได้แก่ เครื่องแยกพลอย 3) ผลงานต้นแบบเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการออกแบบภาพร่างจำนวน 3 ภาพ แล้วคัดเลือกเพียง 1 ภาพที่เหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญด้านประติมากรรม เพื่อนำไปสร้างสรรค์

ผลงานต้นแบบ จำนวน 1 ผลงาน โดยเริ่มจากขั้นตอนการทำประติมากรรมต้นแบบด้วยการแกะโฟมอัดเพื่อเป็นแม่แบบในการทำแม่พิมพ์ซิลิโคน ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบซึ่งแบ่งขั้นตอนออกเป็น 5 ส่วน คือ 1) การหล่อกระดาษ 2) การทำกรอบไม้ 3) ประกอบชุดกลไกนาฬิกา 4) ประกอบที่กันแผ่นปิดด้านหลัง 5) แผ่นปิดด้านหลัง ซึ่งผลงานต้นแบบได้รับการประเมินหาความเหมาะสมของประติมากรรมประยุกต์ด้วยกระดาษหยวกกล้วยจากผู้เชี่ยวชาญมีคะแนนความเหมาะสมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.48 ค่าร้อยละ 89.60

ผลการวิจัยนี้นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยบูรณาการความรู้ด้านประติมากรรมประยุกต์เข้ากับกระบวนการออกแบบ ทั้งนี้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานต้นแบบสำหรับโครงการพัฒนาป่าชุมชนบ้านอ่างเอ็ด (มูลนิธิชัยพัฒนา) ตำบลตกรพรม อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนและมีบทบาทสำคัญในการลดวัสดุเหลือใช้ที่อาจก่อให้เกิดมลภาวะในพื้นที่สอดคล้องกับ (Saisook, 2015) การวิจัยเรื่องกระดาษเหลือใช้เพื่อพัฒนาเป็นของตกแต่งเป็นการศึกษาค้นคว้าวิธีการนำกระดาษเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับวัสดุอื่น เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก สำหรับแนวคิดในการออกแบบผู้วิจัยเลือกใช้แรงบันดาลใจจากเอกลักษณ์ต่าง ๆ ในเขตพื้นที่อีสานใต้ ผลการวิจัย พบว่าผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากกระดาษในภาคอีสานมี 2 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์ประเภทตั้งพื้น เช่น กระปุกออมสิน ตุ๊กตารูปสัตว์ต่าง ๆ และผลิตภัณฑ์ประเภทแขวน เป็นลักษณะงานหุ่นตัว หรือหุ่นสูง เช่น ที่แขวนกระดาษชำระ ตัวการ์ตูนติดตู้เย็นรูปสัตว์ต่าง ๆ และสอดคล้องกับ (KhwanSuwan and Wattanakit, 2020) การวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือทิ้งสู่ผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งและแฟชั่น: ชุมชนต้นแบบเทศบาลเมืองเขารูปช้าง เพื่อการแก้ปัญหา หาวีธีกำจัดและจัดการวัสดุเหลือทิ้ง อันทำให้สามารถลดมลพิษต่าง ๆ โดยมีวิธีต่าง ๆ หลายวิธี หนึ่งในวิธีที่นำมาใช้ในงานวิจัย และสามารถทำขยะให้มีมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์ คือ การ Reuse Reduce และ Recycle หรือ 3R เป็นการปรับใช้เพื่อให้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดด้วยการใช้ศิลปะการออกแบบให้วัสดุเหลือทิ้งหรือขยะมาเพิ่มมูลค่าเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่และชาวบ้านในชุมชนยังได้มีส่วนร่วมปฏิบัติการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในตำบลเขารูปช้างอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบศิลปกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนอื่น ๆ รวมทั้งนำมาปรับใช้กับงานศิลปะแขนงต่าง ๆ และสามารถนำกระบวนการขั้นตอนมาถ่ายทอดในโครงการบริการวิชาการได้
2. ควรนำงานวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนกับ เพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาให้เกิดการอนุรักษ์ และช่วยกันหาแนวทางในการพัฒนางานทัศนศิลป์สู่ผลิตภัณฑ์ของชุมชน

3. พัฒนาผลิตภัณฑ์สู่เชิงพาณิชย์ โดยศึกษาความต้องการของตลาด และออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถต่อยอดเป็นธุรกิจได้จริง เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Khwansuwan, W., & Watthakit, S. (2020). Value-added creation for waste materials into decorative and fashion products: A model community of Khao Rup Chang Municipality. *Journal of Architecture, Design and Construction Design of local products*, 3(2), pp. 13-27.
<https://www.repository.rmutsv.ac.th /handle/123456789/2284>
- Saisook, J. (2015). The design and development of waste paper products as decorative items. *Journal of Industrial Technology Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 5(1), pp. 169-182.
- Vanitchakorn, A. (2016). Design of local products. Chulalongkorn University Press.